

Odporúčame film „Spovedám sa“ (I Confess) – recenzia

Šárka Vorková

24. apríla 2019 ✚ Kultúra ✚ Filmy

Je takmer prekvapujúce, že aj moderný filmový priemysel ponúka divákovi kvalitnú zábavu, s morálnym presahom. Takýchto filmov je síce ako šafránu, ale dajú sa nájsť. Či už patríte k priaznivcom kinematografického umenia legendárneho režiséra a katolíka Alfreda Hitchcocka, alebo nie, odporúčam na pozretie jeho čiernobiely film *I Confess* („Spovedám sa“) z roku 1953. Predlohou mu bola francúzska divadelná hra Paula Bourdea (pseud. Anthelme) z počiatku dvadsiateho storočia, ktorá však končí tragickejšie než Hitchcockovo dielo (napriek režisérovmu prianiu a pôvodnému scenáru).¹ I keď sa mu nedostalo takého uznania, resp. diváckej popularity (v odborných kruhoch je *I Confess* vnímané veľmi priaznivo) ako iným Hitchcockovým filmom, (napríklad *Vertigo*, *Vtáci*, *Okno do dvora*, *Cudzinci vo vlaku*, *Marnie* atd., Hitchcock režíroval vyše šesťdesiat filmov) samotná *Cirkev* ho hodnotila priaznivo.

Aby sme sa dostali k morálnej otázke, ktorej sa celý film týka (a takmer celá režisérova tvorba, ktorá sa dá jednoducho zhrnúť slovami boja dobra so zlom a predvedenie zla v celej jeho ohavnosti a rafinovanosti), predstavíme si trochu podrobnejšie celý príbeh. Samozrejme s vedomím úplného zjednodušenia schémy a uvedením si faktu, že pri jeho sledovaní musíme vnímať nielen samotný príbeh a celý film v jeho rozmanitosti, ale tak isto aj reč filmovej hudby (Dimitri Tiomkin), pretože až tento celok ukazuje režisérsku zručnosť a obrovský potenciál.

Ocitáme sa po II. svetovej vojne v kanadskom Quebecu, meste plnom kostolov. Vo farnosti St. Mary slúži mladý kňaz P. Michel Logan (hrá ho vynikajúci Montgomery Clift), ktorý z dobroty a súcitu najal ako správcu a gazdinu postarší manželský pár – emigrantov z Nemecka, Kellerovcov. Skôr než sa však s nimi stretneme, hneď na začiatku filmu otvoreným oknom pozorujeme muža ubitého na smrť a mužskú postavu v klerike, ako v rýchlosti a potajomky vychádza z domu mŕtveho. Uteká pod plášťom noci a zvlieka si kleriku, pod ktorou má oblek. Následne sa dozvieme, že vrahom je Keller, pretože o svojom hroznom čine rozpráva pri rýchlej spovedi u P. Logana. Kellerovým motívom bola krádež dvoch tisícov dolárov, z majetku zavraždeného právnika Villettea, ktorému správca Keller vypomáhal v záhrade. Situácia sa však zamotala, Villette prichytil Kellera a ten ho ranami do hlavy zavraždil. Kleriku z fary mal so sebou, kvôli prestrojeniu. Krádež plánoval z lásky ku svojej žene Alme, pretože mu bolo ľúto, ako celý život tvrdo pracuje a získaním peňazí chcel dosiahnuť to, aby Alma už pracovať nemusela. P. Logan (z filmu nevyplýva, či udelil Kellerovi rozhrešenie pri tejto spovedi, isté ale je, že rozhrešenie, aspoň podľa niektorých interpretácií, získava až na záver) penitentovi dohovára, aby sa k činu priznal. Ten odpovie, že nemôže, „Boh mi skrze vás odpustil, ale polícia by to neurobila.“

Zdroj: commons.wikimedia.org

Nasledujúci deň sa rozbieha vyšetrovanie a inšpektor Larrue postupne zhodou nešťastných náhod začne podozrievať z vraždy P. Logana (dve svedkyne vypovedajú o tom, ako videli z právnikovho domu vybehnúť kňaza, P. Logan sa bez patričného vysvetlenia objaví ráno na mieste činu, do všetkého sa nešťastne pripletie jeho dávno známosť Ruth Grandfortová (hrá ju Anne Baxterová), s ktorou mal pred vraždou stretnutie a ktorú chce P. Logan uchrániť od podozrenia. Kňaz je predvolaný k výsluchu a aj napriek snahe Ruth dosvedčiť mu alibi, prezradením ich tajnej (nie milostnej) schôdzky, nie je jeho meno očistené. Alibi je nepostačujúce, Ruth je zdiskreditovaná pred manželom a priateľmi, v kufre P. Logana sa nájde zakrvavená klerika a kolotoč vyšetrovania pomaly smeruje k súdnemu pojednávaniu. P. Logan niekoľko krát stretne Kellera, ktorý sa úplne bezostyšne ubezpečuje o tom, že jeho spovedník a dobrodinec nič nevyzradí; je predsa viazaný spovedným tajomstvom. P. Logan mlčky a trpezlivo prijíma svoj údel a ani jeden krát pri opakovanom vypočúvaní nedá najavo, že pozná pravého vraha a že on sám je nevinný. V retrospektíve sa dozvieme viac o pozadí vzťahu Ruth a Michaela: vyrástli spolu a ich priateľstvo sa začalo meniť v lásku. Neskôr Michael narukoval do vojny s tým, aby na neho jeho dievča nečakalo. V dobe ich odlúčenia prestal Ruth písať listy, tá sa zasnúbila a vydala. Po Loganovom návrate sa stretli a Michael priznal, že ho vojna zmenila. Pri tejto schôdzke na blízkom ostrove ich zastihla obrovská búrka, pred ktorou sa schovali do altánku v cudzej záhrade a zmeškali posledný spoj. Museli, vo všetkej počestnosti, zostať na noc tam. Ráno ich stretne majiteľ pozemku, právnik Villette, ktorý pozná Ruth z jej svadby (Michael o jej manželstve stále ešte nevie) a z tejto situácie si vytvorí mylnú predstavu o ich romániku. Michael neskôr vstúpi do seminára a Ruth sa s ním vidí až pri kňazskej vysviacke. Tam príde aj Villette a začne Ruth vydierať. Ich schôdzka v noci, keď sa odohrala vražda, sa týka práve tohto vydierania – P. Logan sa chystal k právnikovi zájsť a uviesť veci na pravú mieru. Ale pri súde všetko vyznie ako motív k vražde a aj keď porota rozhodne o nevine (nedostatok priamych dôkazov o kňazovej vine), v očiach prítomných ľudí a farníkov je úplne zdiskreditovaný (pre svoj neskutočný, ale predpokladaný milenecký pomer s Ruth). Keller pri súde vypovedá klamlivo, pod krivou prisahou, prokurátor všetky pevné a pravdivé výpovede P. Logana („Kňazstvo vyžaduje isto zodpovednosť a etiku, nie je to úkryt pred svetom“) prekrúti a kňaz odchádza zo súdu úplne znemožnený. Ľudia na ulici ho urážajú, posmievajú sa mu, vo vzniknutej vrave dokonca padne niekoľko rán. To už sa film blíži k dramatickému finále, ktorého rozuzlenie nebudem prezrádzať. Predchádza mu však ešte niekoľko zbytočne stratených ľudských životov...

P. Logan jedná pevne, bez rušivých emócií, vždy s ohľadom na vznešenosť svojho povolania. Svojej bývalej láske, ktorá ho stále miluje, aj keď po ňom nevyžaduje opätovanie citov, hovorí: „Rozhodol som sa byť tým, čím som. Verím v to, kto som. Chcem, aby si videla veci tak, ako sú a neubližovala si už viac.“ Kellerovi povie: „Neviem nenávidieť.“ Napriek krivému obvineniu (je to častý leitmotív v Hitchcockovej filmografii)

zachováva dôstojnosť a klúd, napriek pohrdaniu a posmechu zostáva pokojný, takmer mlčanlivý, nie nadarmo sa ponúka prirovnanie jeho prístupu a jeho postoja s kludom Krista Pána pred ukrižovaním. Aj kamera občas namieri na kríž v súdnej sieni alebo na Krista vlečúceho veľký kríž nad portálom katedrály, ako by nám túto spojitosť a motív krížovej cesty aj vizuálne potvrdzovala.

P. Logan zostal verný, svoj záväzok ani náznakom neporušil. Vrah Keller podobne nevyšiel so svojej cesty zla, i keď veľa krát dostal príležitosť a P. Logan mohol pre neho pôsobiť ako skala, ako výzva, ako pevný bod. S jeho pomocou by isto Kellerov zločin mohol vyústiť v niečo opačné. Nie iba rozdielne cesty týchto dvoch mužov, nie iba poznanie charakterov, nie iba súboj dobra a zla – zla prítomného v každom z nás, čo je vlastne to najpodstatnejšie posolstvo Hitchcockových filmov – ale i množstvo rozhodnutí obsiahnuté v každom čine a ich prípadné vyústenie sú morálnou témou snímku. Tak isto aj milostný moment (ďalšia režisérova konštanta) je nosným a dramatickým konfliktom (nejde tu iba o vzťah P. Logan – Ruth, ale aj o jej vzťah k manželovi a v neposlednej rade tiež o manželskú lásku Kellerovcov) a pravdepodobne pre veľkú časť nekatolíckeho publika, nedoceneným. Hodné vyzdvihnutia je i to, že P. Logan je charakterovo kladná postava – a zostáva ňou bez pochyb až do konca – že je hodný obdivu pre svoju morálnu pevnosť a postoj a že dobro ním jasne a hrdo symbolizované, nie je nijako neurčité, ani nie je dnes tak obvyklou, nejednoznačnou „človečinou“.

Sir Alfred Hitchcock (1899-1980) sa občas „honosí“ primitívnou a zjednodušujúcou nálepkou „majster napätia“. Ale to je iba povrchné a klamlivé označenie. Napätie je konštantou jeho filmov (rovnako ako napríklad humor, i keď tento snímok je jedným z mála, kde táto zložka očividne chýba), ale nie je samoučelné, vzniká akýmsi morálnym „trením“, je sprievodným prvkom všetkých veľkých tém, ktoré u neho nájdeme, a ktoré, ako som už naznačila, sú skôr etickej povahy, týkajú sa zla a dobra a ich „znepokojivej previazanosti“.² Jeho režisérske umenie veľa kritikov označuje slovom „geniálne“ a dodnes je Hitchcock znovu objavovaný novým a novým publikom. Pokiaľ patríte k tým, pre ktorých je napríklad jeho povest' práve pre ono skreslené chápanie a lacné redukovanie jeho filmov na thrillery, či horory, zmeniť názor vám môže napríklad práve tento výborný a nadčasový snímok, ktorý v jeho bohatej tvorbe vôbec nie je ojedinelý.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/odporucame-film-recenzia/>